

ÜNİVERSİTELERDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK FAALİYETLERİ VE RAPORLAMA ÖRNEKLERİ*

Sustainability Activities in Universities and Reporting Examples

Araştırma Makalesi

Oğuzhan Kürşat UÇAR¹ Ozan ÖZDEMİR²

Gönderim Tarihi: 27.11.2021

Kabul Tarihi: 24.01.2022

ÖZ Çevreye verilen zararın her geçen gün daha da arttığı, kaynakların hızla tükendiği, ekonomik ve sosyal konuların etkisinin geniş kitleleri etkilediği günümüz koşullarında kuruluşlar için sürdürülebilirlikle ilgili faaliyetler bir zorunluluk haline gelmiştir. Özellikle sosyal sorumlu paydaşların sürdürülebilirlikle ilgili faaliyetleri incelemesi ve bu doğrultuda karar vermesi, özellikle halka açık işletmeler için bu faaliyetleri oldukça önemli bir konuma getirirken, sürdürülebilirlik faaliyetlerinin bu artan önemi ile birlikte birçok paydaş, kurumların sürdürülebilirlik faaliyetlerini yakından takip etmektedir. Eğitim ve araştırma faaliyetlerinin yanısıra bulundukları bölgeye ve topluma öncülük eden üniversitelerin sürdürülebilirlikle ilgili çalışmaları da bu kapsamda son derece önem arz etmektedir. Üniversiteler sürdürülebilirlik konusunda eğitilmiş insanlar yetiştirerek ve sürdürülebilirlikle ilgili yol gösterici faaliyetleri neticesinde topluma önemli katkılar sağlama imkânına sahiptir. Kâr amacı gütmeyen yükseköğretim kuruluşlarının sürdürülebilirlik faaliyetleri ve raporlaması konusunda birçok işletmenin gerisinde kaldığı görülmektedir. Bu çerçevede çalışmada Türkiye’deki üniversitelerin sürdürülebilirlik faaliyetleri ve raporlama süreçleri üzerine odaklanılmıştır. 2020 Green Metric Dünya Üniversiteler Sıralamasında yer alan Türkiye’deki üniversitelerin sürdürülebilirlik raporları incelenmiş ve içerik yönünden sunulan bilgilerin kapsamı analiz edilmiştir. Yükseköğretim kurumlarından sadece sekiz kurumun özellikle bu kapsamda rapor yayınladıkları, sadece bir üniversitenin GRI ilkeleri çerçevesinde bir raporlama sunduğu gözlenmiştir. Sürdürülebilirlik raporlamasının henüz yeterli düzeyde olmadığı, gelişme potansiyeli taşıdığı ve yönetimlerin üzerinde durması gereken bir husus olduğu tespiti yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik Raporlaması, Finansal Olmayan Raporlama, GRI, SASB, Üniversiteler

JEL Sınıflandırması: Q01, Q56, M40, I23

ABSTRACT In today's world, where the damage to the environment is increasing day by day and the resources are rapidly depleting, activities related to sustainability have become a necessity. The fact that stakeholders examine sustainability-related activities while making decisions and make decisions accordingly has brought these activities to a very important position, especially for publicly traded enterprises. Based on this idea, it is extremely important that universities, which lead the region and society they are in, apart from education and research activities, work on sustainability. Universities have the opportunity to make an important contribution to society as a result of raising people who are educated on sustainability and their guiding works on sustainability. Accordingly, it is important for universities to work on sustainability and report them. However, these non-profit organizations seem to lag behind many businesses in terms of sustainability. In this direction, the study focused on the sustainability activities and reporting processes of universities in Turkey. The sustainability reports of universities in Turkey included in the 2020 Green Metric World University Rankings were examined and analyzed. It was observed that only eight of the higher education institutions published a report in this context, and only one university presented a report within the framework of GRI principles. It has been determined that the sustainability reporting is not yet at a sufficient level, has a potential for development and is an issue that the managements should focus on sensitively.

Keywords: Sustainability Reporting, Non-Financial Reporting, GRI, SASB, Universities

JEL Classification: Q01, Q56, M40, I23

* Bu çalışma Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Finans ve Bankacılık Anabilim Dalında hazırlanmakta olan “Üniversitelerin Sürdürülebilirlik Faaliyetleri ve Raporlaması; Süleyman Demirel Üniversitesi İçin Bir Model Önerisi” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ **Sorumlu Yazar:** Yüksek Lisans Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Finans ve Bankacılık Bölümü, Finans ve Bankacılık Anabilim Dalı, oguzhanucar@sdu.edu.tr

² Dr. Öğr. Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Finans ve Bankacılık Bölümü, Finans ve Bankacılık Anabilim Dalı, ozanozdemir@sdu.edu.tr

1. GİRİŞ

Sanayi devrimiyle birlikte ortaya çıkan çevreye duyarsız üretim-tüketim yöntemleri, beraberinde fazlaca çevre sorunlarını gündeme getirmiştir. Bu tür faaliyetler atmosfere ciddi zararlar vermiş ve küresel ısınmaya neden olmuştur. Sonuçta insanlığın yüzleşmesi gereken en önemli konulardan biri olan küresel iklim değişikliği sorunu meydana gelmiştir. Temelde ekolojik sistemler olmak üzere ekonomik ve toplumsal sistemleri de ciddi şekilde etkileyen küresel iklim değişikliği çözüm üretilmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır (Binboğa ve Ünal, [2018](#): 188).

Ülkemizin güneş ve rüzgâr gibi yenilenebilir enerji alanları konusunda önemli derecede kaynağa sahip olmasına rağmen bu enerji kaynaklarının üniversitelerde kullanım oranı yetersiz kalmaktadır. Üniversitelerin ihtiyaçları ile bulundukları konumun iklim ve çevre özellikleri belirlenerek yenilenebilir enerji kaynaklarının yeterliliği değerlendirilmeli, en fazla enerji tasarrufu sağlanacak şekilde planlama yapılmalıdır. Sürdürülebilir kampüs projelerine destekler verilerek Üniversite kampüslerinin fiziksel özellikleri güçlendirilebilir ve yaşam kalitesi yükseltilebilir (Kayapınar Kaya vd., 2019: [122](#), 123).

Sürdürülebilir kalkınmanın gelişmesinde üniversiteler, mezunları ve öğretim elemanlarıyla bütün dünyayı ve kuruluşları etkilemeleri bakımından öncü pozisyonundadırlar. Buna ek olarak üniversitelerin gelecekteki liderler, gelecek nesillerin öğretmenleri ve ebeveynleri üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır. Bu etki yalnızca eğitim, araştırma ve bilgi transferi yoluyla değil dolaylı olarak üniversitenin sürdürülebilirlik performansını sorumlulukla yöneterek örnek olma şeklinde de gerçekleştirilebilmektedir (Adams, [2013](#): 384).

Sürdürülebilirlik faaliyetleri ve bu faaliyetlerin raporlanmasıyla üniversitelerin toplumsal önemi ön plana çıkmaktadır. Ancak Lozano ([2011](#)) tarafından sınırlı üniversite kapsamıyla yapılan çalışma sonuçlarına göre üniversitelerdeki sürdürülebilirlik raporlamasının diğer kurumların sürdürülebilirlik raporlarına kıyasla henüz erken aşamada olduğu sonucu tespit edilerek, üniversitelerin sosyal ve eğitimsel boyutlar hakkında raporlarda daha fazla açıklama gereksinimleri olduğu ifade edilmiştir.

Üniversitelerin sürdürülebilirlik faaliyetlerine verdiği önem ve bu konuda yayınladıkları raporlar üniversitelerin farklı kategorilerde yapılan sıralamalarını da etkileyebileceği araştırmalara konu olmuştur. Avustralya ve Yeni Zelanda da sürdürülebilirlik raporlaması ve üniversitelerin sıralaması ile ilişkiyi analiz eden çalışmada, üniversite paydaşlarıyla iletişim kurarken önemli raporlama kanallarını ortaya koymaktadır. Araştırmada yıllık rapor, çevre raporu ve ek olarak web siteleri aracılığıyla sürdürülebilirlik raporlamasının üniversite sıralama sistemleri üzerinde olumlu bir etkisi olduğu tespiti yapılmıştır (Shan et al., [2021](#)).

Farklı alanlarda faaliyet gösteren kuruluşların sürdürülebilirlik raporlarında farklı sunum çerçevelerinde raporlar sunması olağan bir durumdur. Bu konuda uluslararası kabul gören birçok girişim veya kuruluş, sürdürülebilirlik raporları konusunda ilkeler, standartlar ve çerçeveler ortaya koymuştur. Son güncel gelişme ise iklim değişikliği sorununu ele alan BM küresel zirvesi COP26 için dünya liderleri Glasgow zirvesinde Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Vakfı tarafından bünyesinde faaliyet gösteren Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'na ek olarak yeni bir kurul olan Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu duyurulmuştur (IFRS, [2021](#)).

Çevresel, sosyal ve ekonomik açıdan sürdürülebilir bir şekilde faaliyet göstermek bugün organizasyonların karşılaştığı en acil sorunlardan biridir. İklim değişikliği, sınırlı doğal kaynakların aşırı tükenmesi ve dünya ekosistemlerinin hızla artan tahribatı gibi konular, toplumda ve ekonomide temel kaymalara neden olmaktadır. Organizasyon veya örgütler için, hem bu meselelerin kendi devamlılıklarını ve uzun vadeli başarılarını nasıl etkileyeceğini, hem de karşılaşılan zorlukların üstesinden gelmek için topluma nasıl yardımcı olabileceklerini anlamak ve bunlara cevap vermek giderek daha büyük önem taşımaktadır. Muhasebe süreçleri ve uygulamaları, işletmelerin daha sürdürülebilir operasyonları geliştirmelerine yardımcı olmak için önemli bir role sahiptir. Bu tür uygulamalar, ekonomik, sosyal, çevresel maliyetlerin, örgütsel stratejilerin faydalarının sistematik olarak tanımlanmasını ve birbirlerine bağlanmasını sağlar. Muhasebe bu düşüncelerin örgütlerin karar verme süreçlerine dâhil edilmesine yardımcı olabilir veya potansiyel olarak engelleyebilir. Bu önemli rollerdeki potansiyelini yerine getirmek için, muhasebe uygulamasının geleneksel ekonomik odak

noktasından örgütsel stratejilerin ve eylemlerin sosyal - çevresel boyutlarını da kapsaması gerekmektedir (Hopwood et al., [2010](#): 1-2).

İklim değişikliği, su kaynaklarının azalması, diğer çevresel sorunlar, yoksulluk, açlık gibi ekonomik ve sosyal alanda da gittikçe önemi artan Birleşmiş Milletler sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin, toplumun önemli kuruluşları olan yükseköğretim kurumlarında da karşılık bulması kaçınılmazdır. Uyguladıkları eğitim programlarında, akademik çalışmalarda ve araştırmalarda, eğitim süreçlerinde, kampüs alanlarındaki uygulamalarda, öğrenci ve çalışanlarının kişisel gelişme, uluslararası akademik faaliyetlere katılma, paydaşlarla iletişimin güçlü olduğu eşitlikçi yönetim uygulamaları, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması, israfın önlenmesi, toplumun dezavantajlı kesimlerini güçlendirmeye yönelik projelerin geliştirilmesi vb. birçok faaliyeti sürdürülebilirlik faaliyetleri kapsamında değerlendirilebilir. Ancak yapılan faaliyetlerin, geliştirilen projelerin, hangi hedefler doğrultusunda gerçekleştirildiği ve sonuçlarının raporlanması önemli bir bilgi sistemini ve raporlama bütünlüğünü gerektirmektedir. Bu finansal olmayan raporlama için kullanılan ilkeler, standartlar ve çerçeveler; raporların hazırlanma safhasında yardımcı olurken, raporları kullanacak bilgi kullanıcılarının dönemler arasında ve diğer benzer kuruluşlarla karşılaştırmalı analizler yapabilmesine olanak sağlayabilir.

Bu kapsamda çalışmada; sürdürülebilirlik faaliyetleri, raporlaması hakkında genel çerçeve, sürdürülebilirlik raporlaması standartları, çalışmanın odağı olan üniversiteleri kapsayan sürdürülebilirlik raporlaması kavramsal çerçevesi ve konu hakkında literatürde yer alan başlıca çalışmalara yer verilmiştir. Çalışmanın devamında uluslararası alanda üniversitelerin sürdürülebilirlik faaliyetleri açısından puanlayarak sıralamaya tabi tutan Greenmetric sıralamasında yer alan ilk 20 Türk üniversitesinin sürdürülebilirlik alanında paydaşlara sunduğu kamuya açık bilgi kaynakları incelenmiştir, sürdürülebilirlik raporlaması yayınlanması durumunda raporların içerikleri analiz edilmiştir.

2. SÜRÜDÜRÜLEBİLİRLİK FAALİYETLERİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI

19. yüzyılda çok hızlı bir şekilde ilerleyen ve gelişen sanayileşme, 20. yüzyılda çevresel sorunları gündeme getirmiştir. Yoğun nüfus artışı, enerji ve tüketim malzemelerinin kullanımını da önemli ölçüde arttırmıştır. Buna bağlı olarak, toplumda bu dengesiz artışın kıtık sorununu doğuracağı düşüncesi doğmuştur. Söz konusu zaman diliminde plansız sanayileşmeyle birlikte çevreye verilen zarar hesaba katılmamıştır. Çevresel konularla ilgili örgütsel mücadeleler ise 1970’li yıllardan sonra hız kazanabilmiştir (Aksu ve Gelibolu, [2015](#): 235).

Bir organizasyonun yönetimi, mali kaynakların yönetimine odaklansa da yönetimin çoğu zaman kuruluşun dışında kalan çevresel kaynakların idaresi ile ilgilenmesi de gerekmektedir. Bu bağlamda yönetim, kaynaklarla ilgili olduğu kadar toplumun kaynaklarıyla da ilgili olmaktadır. Dış çevre kaynaklarının yönetiminde temel ölçüt ise sürdürülebilirliğin sağlanmasıdır. Sürdürülebilirliğin odak noktası gelecektir ve bugünkü kararlarla gelecekteki kaynak kısıtlanmasının önüne geçmekle ilgilenmektedir. Buna bağlı olarak sürdürülebilirlik, yenilenebilir enerji kaynakların üretimi ve kullanımı, kirliliğin önlenmesi ve yeni üretim-dağıtım tekniklerinin kullanımı gibi kavramların zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca bugünkü maliyetin geleceğin yatırımı olduğunu kabul ettirmektedir (Aras & Crowther, [2008](#): 437-438). Bir işletmenin sermaye maliyetinin, o şirkete yatırım yaparken alınan riskle ilgili olduğu bilinmektedir. Yani risk ve beklenen kazanç arasında doğru orantılı bir ilişki bulunmaktadır. Kuruluşların kurumsallaşma süreçlerinde elde edilen başarının o şirkete yapılacak yatırımlarda riski azaltma ve daha az sermaye maliyeti ortaya çıkarma gibi sonuçları beklenebilir. Bu kapsamda sürdürülebilir bir kurum, sürdürülebilir olmayan bir kurumdan daha az riskli olabilmektedir. Dolayısıyla birçok büyük işletme raporlarında sürdürülebilirlikten bahsetmekte, hatta sürdürülebilirliği ön plana çıkarmaktadır (Aras & Crowther, [2009](#): 284).

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ilk olarak, 2012 yılında Rio de Janeiro’da yapılmış olan Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı’nda ortaya çıkmıştır. Dünyamızın öncelikli çevresel, siyasi ve ekonomik sorunlarını değerlendiren küresel hedefler grubunu oluşturmayı

amaçlamaktadır. 2000 yılında yoksulluğu yok etmek için bütün dünyada seferberlik başlatan Binyıl Kalkınma Hedeflerinin yerini Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri almıştır. Binyıl Kalkınma Hedefleri, diğer kalkınma hedeflerine ek olarak, aşırı fakirlik ve açlığın ortadan kaldırılması, ölümcül hastalıkların önüne geçme ve bütün çocukların okula gitmesini sağlamaya yönelik, küresel çapta uzlaşılan, ölçülebilen hedefler ortaya koymaktadır. Bütün insanlık için daha sürdürülebilir, daha güvenli ve refah içinde bir dünyanın meydana gelebilmesi için, herkesin katılımını sağlamaktadır (UNDP Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, [2015](#)).

Sürdürülebilir kalkınmanın tarihsel gelişim sürecine bakıldığında, insani gelişmenin yalnız ekonomik büyümeyi temel alan bakış açısının yerini çevresel ve sosyal sürdürülebilirliği temel alan yaklaşımlara bıraktığını göstermektedir. Daha önce sosyal, ekonomik ve çevresel düzeyler birbirinden bağımsız ele alınırken, Brundtland Raporu ile sürdürülebilir kalkınmanın bu üç boyutu kesiştiren bir yaklaşımla sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabileceği ortaya çıkmıştır. 2015 yılında belirlenen Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde ise, söz konusu üç boyutun birbirleriyle iç içe geçmiş bir anlayışı ifade ettiği belirtilmektedir (İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği, [2016](#)).

İşletmelerin, globalleşen bir finansal sistemde varlıklarını devam ettirmek için, raporlama sistemlerini ve raporlama sistemlerine ihtiyaç duyacak kişi ya da kuruluşların tekrar gözden geçirdikleri görülmektedir. Basit bir borç-alacak hesabından, mali tablolara ve günümüzde sürdürülebilirlik raporlamasından entegre raporlamaya dönüşen uzun süreci, bir kurumsallaşma süreci ya da sistemin kendiliğinden yarattığı bir raporlama anlayışının sonucu olarak nitelendirilebilir. Geline bu noktada, finansal değerlendirme ve ölçüm sisteminin yakın bir gelecekte entegre raporlamaya dönüşeceği öngörülebilir. Bu değişim ise işletmeler ve akademisyenleri finansal olmayan değerleri ölçmeye ve uygulamaya ilişkin yeni yaklaşımlar ve sistemler bulmaya teşvik edecektir. (Yanık ve Türker, [2012](#): 303).

Performans yönetiminde veri toplama sisteminin geliştirilmesi ve raporlama sürecinin oldukça önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu süreç; temel performans kriterlerinin geliştirilmesi, hedeflerin ortaya konması, hedeflere ulaştıracak faaliyetlerin belirlenmesi, paydaşların katılımı ve performansın gözden geçirilmesiyle ilgili işbirlikçi yaklaşımlar olarak düşünülebilmektedir. Zayıf düzeydeki bir sürdürülebilirlik planlaması ve raporlaması üniversitede sürdürülebilirlik yönetiminin kötü olduğunu göstermekle birlikte bu kötü duruma katkıda bulunmaktadır (Adams, [2013](#): 385).

3. ÜNİVERSİTELERİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

Geleneksel sürdürülebilirlik girişimlerinin bazı eksikleri olmasından dolayı sürdürülebilirliğin yönetilmesine yardımcı olmak için daha yeni araçlar geliştirilmektedir. Üniversitelere yönelik sürdürülebilirlik yönetim sistemlerinde, çevre sorunları, kampüslerde özellikle enerji kaynaklarının kullanımı, kurumun sosyal sorumluluğu ve sürdürülebilirlik konusunda yapılması gereken eğitim ve araştırma faaliyetleri öne çıkmaktadır. Sürdürülebilirliği uygulamak için kullanılan prosedür, performansı değerlendiren araçla uyumluysa, bir üniversitede sürdürülebilirliği yönetmek kolaylaşacaktır (Amaral et al., [2015](#): 155). Operasyonel girişimler sürdürülebilir faaliyetlerin önemli örnekleri olarak görülsede tek başlarına kampüs sürdürülebilirliğini garanti edemezler. Çünkü standartlaştırılmış yönetim sistemlerinin özü olan sistematik ve sürekli bir kalite iyileştirme yaklaşımı barındırmazlar (Amaral et al., [2015](#): 160).

Üniversitelerin sürdürülebilirlik faaliyetlerinin nasıl olması gerektiği, hangi konulara öncelikli olarak odaklanılması, eğitim-öğretim ve araştırma hedefleriyle birlikte içinde bulunduğu topluma sağlayacağı faydayı nasıl arttıracacağı konuları son derece önemlidir. Buna bağlı olarak üniversiteler, yönetim şekillerini yeniden düzenlemeye ihtiyaç duymaktadırlar. Konu ile ilgili oluşan strateji iletişimi, çalışmaların daha çok kesime ulaşması bakımından önemli hale gelmiştir. Bununla birlikte üniversitelere rehber olmak ve sürdürülebilirlik faaliyetlerine teşvik etmek için, üniversite derecelendirme endeksleri sürdürülebilirlikle ilgili konuları da içermeye başlamıştır. Bu doğrultuda sürdürülebilirlikle ilgili olan, finansal durum, çevresel faaliyetler, insan hakları, eşitlik, sorumluluk ve

personelle ilgili uygulamaların, sosyal kalkınmayı içeren yönetim ve stratejilerin kesinleştirilmesi önem kazanmıştır (Bayhantopçu ve Özuyar, [2021](#): 397).

Birçok sürdürülebilir kalkınma girişimine ve gün geçtikçe sürdürülebilirlikle ilgilenen üniversite sayılarının artmasına rağmen, çoğu yükseköğretim kurumu geleneksel tavrı sürdürmeye devam etmektedir. Dolayısıyla üniversitelerin birçoğu toplumların daha sürdürülebilir olmasına destek olmak noktasında işletmelerden daha geride yer almaktadır. Üniversitelerin sürdürülebilirlik konusunda öncü olabilmeleri için insan ihtiyaçlarını daha iyi analiz edebilmeleri gerekmektedir. Bununla birlikte sürdürülebilir kalkınma konusunda uzmanlaşan profesyoneller tarafından öğrencilerin etkili bir şekilde eğitilmelerini sağlamaları önem arz etmektedir. Her kesimden sürdürülebilir toplumsal kalıplara geçebilmek için üniversite yöneticileri ve çalışanlarının yeni paradigmalara öncülük ederek uygulamaları güçlendirmeleri, sürdürülebilir kalkınmayı üniversitenin bütün sistemine entegre edecek ölçüde şekillendirmeleri gerekmektedir (Lozano et al., [2013](#): 10). Ayrıca sürdürülebilirlik eğitimini geliştirebilmek ve öğrencilerin sürdürülebilirlik konusunda bilgili hareket etmelerini sağlamak için gerekli değerleri, tutumları ve becerileri geliştirmelerini sağlayacak pedagojik yaklaşımlar benimsenmelidir (Levesque & Wake, [2021](#): 498).

Üniversitenin akademik süreçleri, sosyal ilişkileri, mezunları, finansal kaynakları, planlaması, misyon-vizyonu, öz değerlendirmesi, tesisleri ve kampüsü sürdürülebilirlikle ilişkileri destekleyen faktörlerdir. Ancak, kurumsal refah, ulusal ve uluslararası görünürlük, araştırma ve inovasyon faktörlerinin sürdürülebilirlikle bağlantısı görünmemektedir. Kurumun sürdürülebilirlik programıyla çevresel kampüs faaliyetlerinin ilişkisi, sürdürülebilirliğe olan bağlılık ve anlayışı artırmak için idari ve akademik bir yöneticiye olan ihtiyacı ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, çevreci kampüs faaliyetlerinin ve fiziksel tesis kalitesinin iyileştirilmesi ile uzun vadeli sosyal ve ekonomik faydaların ilişkili olduğu ortaya konmuştur (Diaz et al., [2020](#): 1539).

GRI veri tabanından alınan üniversite sürdürülebilirlik raporlarının içerik analizine tabi tutulduğu bir çalışmada, üniversitelerin sürdürülebilirlik açıklama uygulamalarının kurumsallaşma, coğrafi bölge, dış güvence ve liderlik gibi farklı faktörlerle açıklandığı ortaya konulmuştur (Larrán Jorge et al., [2019](#)).

Aras ve diğerleri ([2021](#)) yükseköğretim kurumları tarafından yapılan finansal olmayan bilgilerin raporlanmasına ilişkin Yıldız Teknik Üniversitesi'nin entegre raporunu konu eden çalışmalarında, söz konusu kamu üniversitesinin raporunun finansal olmayan bilgilerin paydaşlara açıklanması ve hesap verebilirlik aracının geliştirilmesi konusunda iyi bir uygulama örneği olduğu sonucunu ortaya koymuşlardır.

Levesque ve Wake ([2021](#)) çalışmasında, bir üniversite genelinde sürdürülebilirlik yetkinlikleri oluşturma ve uygulama sürecinin örgütsel değişim dinamiklerini nasıl etkilediğini bir vaka çalışması ile analiz etmiştir. Sürdürülebilirlik yetkinliklerini oluşturmak ve uygulamak için kullanılan süreç ve örgütsel değişimi etkileyen faktörler ana hatlarıyla belirlenmiştir. Ulaşılan sonuçlarda ilgili üniversitede örgütsel değişimin itici güçlerinin bir yetkinlik oluşturmaya sağlamasına rağmen, yetkinliklerin derinlemesine uygulanması için yetersiz kaldığı durumunun altı çizilmiştir.

Mac-lean ve diğerleri ([2021](#)) çalışmasında, Sürdürülebilir Kampüs Ağındaki 10 üniversitenin sürdürülebilirlik çabalarından sorumlu kurum içi birimlerinin mevcut durumunu ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Anketlerden elde edilen toplu sonuçlarla şu bileşenler açıklanmaktadır: ortaya çıkma süreçleri, yönetim modelleri ve operasyonel mekanizmalar, ağlar ve işbirliği ve üniversite sürdürülebilirlik birimleri için üretilen nihai ürünler. Çalışmanın bulgularında, kurumsal düzeyde Temiz Üretim Anlaşmasının ve Sürdürülebilir Kampüs Ağının oluşturulmasının, Şili üniversitelerindeki sürdürülebilirlik çabalarına öncülük eden çeşitli kuruluşların resmileştirilmesinde anahtar itici güçler olduğundan ve en aktif iç paydaşın öğrenciler olduğundan bahsedilmektedir.

Liu ve Gao ([2021](#)) çalışmasında Çin'deki kamu üniversitelerinin kampüs sürdürülebilirlik projelerinin finans mekanizmalarını, kilit aktörlerini ve süreçlerini inceleyerek, Merkez Finans ve Ekonomi Üniversitesi (CUFE) ile ilgili yaptığı çalışmada, devlet kurumlarının politik olarak üniversitelerde baskın rol oynaması nedeniyle düşük sürdürülebilirlik proaktifliğine değinilmiştir. Dönüşümü sağlamak için daha fazla isteğe bağlı raporlama ve politikaların üzerinde düşünülmesine ihtiyaç olduğu savunulmaktadır.

Adams (2013) çalışmasında, üniversitelerde sürdürülebilirlik raporlaması ve performans yönetimi ile ilgili, hesap verebilirliğin artırılması, iyileştirilmiş performans ve yaklaşımla daha yenilikçi bir kurum oluşturulabileceğinden bahsetmektedir. Ancak sürdürülebilirlik raporlaması ve performans yönetimi konusunda üniversitelerin diğer sektörlerin gerisinde kaldığı ve dönüşüm potansiyelinin optimize edilmekten çok uzak olduğunu belirtmiştir.

Sassen ve Azizi (2018) çalışmasında Amerika'daki üniversitelerin sürdürülebilirlikle ilgili belirli yönlerini kapsayacak şekilde üniversite odaklı özel bir gösterge kataloğu kullanılarak içerik analizi yapılmıştır. Üniversiteler tarafından yapılan sürdürülebilirlik raporlamalarının hala başlangıç aşamasında olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın bulgularında ise, çevresel boyuta net bir odaklanma olduğu, üniversite boyutu ve ekonomik boyutların düşük seviyelerde raporlandığı, sosyal boyutun ise nadiren ele alındığından bahsedilmektedir.

Amey ve diğerleri (2020) çalışmasında Kanada'daki 95 üniversitenin web siteleri aracılığıyla sürdürülebilirlik iletişimini, etkileşimli taraflarını ve sürdürülebilirlik planları araştırmıştır. Çalışmada, üniversitelerin %67'sinin web sitelerinde sürdürülebilirliğin yer aldığından, sürdürülebilirlikle ilgili web sayfalarında ortalama 3 – 4 etkileşimli özellik sunulduğundan ve sürdürülebilirlik planlarının 41 üzerinden 29 ortalama kalitesi olduğundan bahsedilmektedir.

Üniversitelerin sürdürülebilirlik raporlarında ekonomik ve çevresel boyutlarla daha fazla ilgili oldukları gözlenmektedir. Bu durumun nedenleri arasında sürdürülebilirliğin çevresel öğeleri çağrıştırması, çevresel konuların ölçülmesinin daha kolay olması ya da gelişmiş ülkelerin çevresel konularla daha çok ilgilenme eğiliminde olmaları sayılmıştır. Üniversitelerin sürdürülebilirlik raporlarıyla ilgili bilgiler, resmi GRI kılavuzlarında yer almadığı için eğitim boyutu, daha az ele alınan boyut olarak karşımıza çıkmaktadır (Amaral et al., 2015: 166).

Dünyada üniversitelerin sürdürülebilirliği ile ilgili çalışmalar yapan birçok kuruluş bulunmaktadır. Bu kuruluşlardan The Association for the Advancement of Sustainability in Higher Education (AASHE), Yükseköğretimde sürdürülebilirliği geliştirmek amacıyla yükseköğretim kurumlarına, personellerine ve öğrencilerine hizmet vermektedir. 2005 yılında kurulan AASHE, 48 ABD eyaleti, 1 ABD Bölgesi, 9 Kanada eyaleti ve 20 ülkede 900'den fazla üyeye sahip bulunmaktadır (AASHE, 2021). International Sustainable Campus Network (ISCN) kuruluşu da üniversite sürdürülebilirliği konusunda öne çıkan organizasyonlar arasındadır. ISCN sürdürülebilirliği araştırma ve öğretime entegre etme amacıyla üretilen fikir ve faaliyetlerin alışverişinin yapıldığı bir forum olarak hizmet vermektedir (ISCN, 2021).

3.1. GRI Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative)

1997 yılında faaliyetlerine başlayan Global Raporlama Girişimi (GRI – Global Reporting Initiative), sürdürülebilir raporlama ilkelerini belirleyen uluslararası bir organizasyondur. GRI, her türden kurum ve kuruluş için ekonomik, çevresel ve sosyal olarak 3 ana başlık altında, sürdürülebilirlik konusunda önemli etkilerin belirlenebilmesi için standartlar belirlemiştir. GRI, yıllar içinde bahsedilen standartlarla ilgili bazı düzenlemeler yapmakla birlikte, özel sektör için farklı rehberler de yayınlamıştır (GRI, 2020).

Tablo 1*Küresel Raporlama Standartları (GRI) Açıklamalı Tablo*

Kodu	Açıklamalar	Kodu	Açıklamalar
GRI 100 Genel Standartlar		GRI 400 Sosyal Standartlar	
GRI 101	Kuruluş Bilgileri	GRI 401	İstihdam
GRI 102	Genel Açıklamalar	GRI 402	Çalışma/Yönetim İlişkileri
GRI 103	Yönetim Yaklaşımı	GRI 403	İş Sağlığı ve Güvenliği
GRI 200 Ekonomik Standartlar		GRI 404	Eğitim Öğretim
GRI 201	Ekonomik Performans	GRI 405	Çeşitlilik ve Fırsat Eşitliği
GRI 202	Pazar Varlığı	GRI 406	Ayrımcılık Yasağı
GRI 203	Dolaylı Ekonomik Etkiler	GRI 407	Örgütlenme Özgürlüğü ve Toplu Pazarlık
GRI 204	Tedarik Uygulamaları	GRI 408	Çocuk İşçiliği
GRI 205	Yolsuzlukla Mücadele	GRI 409	Zorunlu Çalışma
GRI 206	Rekabete Aykırı Davranış	GRI 410	Güvenlik Uygulamaları
GRI 207	Vergiler	GRI 411	Yerli Halkların Hakları
GRI 300 Çevre Standartları		GRI 412	İnsan Hakları Değerlendirmesi
GRI 301	Malzemeler	GRI 413	Yerel Topluluklar
GRI 302	Enerji	GRI 414	Tedarikçilerin Sosyal Değerlendirmesi
GRI 303	Su ve Atık	GRI 415	Kamu Politikası
GRI 304	Biyoçeşitlilik	GRI 416	Müşteri Sağlığı ve Güvenliği
GRI 305	Emisyonlar	GRI 417	Pazarlama ve Etiketleme
GRI 306	Atıklar	GRI 418	Müşteri Gizliliği
GRI 307	Çevresel Uyum	GRI 419	Sosyoekonomik Uyum
GRI 308	Tedarikçi Çevresel Değerlendirme		

Not. Tablodaki bilgiler Consolidated Set of GRI Sustainability Reporting Standards 2020 kaynağından alınmıştır (GRI, [2020](#): 3).

Üniversiteler, bilgi ve teknoloji üreten kurumlar olmasına ek olarak uyguladıkları faaliyetler ile bulundukları bölgedeki topluma fayda sağlayan ancak diğer yandan da çevresel kirliliğe neden olan yerleşkelerdir. Buna bağlı olarak üniversitelerin sürdürülebilirlik konusunda farkındalığı artırarak toplumda öncü haline gelmeleri beklenmektedir. Sürdürülebilir kampüs için hedefler belirleyerek, bu hedeflere ulaştıracak stratejiler belirlenmesi gerekmektedir. Öğrenci sayısının çokluğu, malzemelerin yetersizliği, fazla atık miktarı, ulaşım sorunlarının neden olduğu aksaklıklar ve atık-temiz su yönetimi gibi konuların sürdürülebilirliği olumsuz şekilde etkilediği gözlenmektedir. Bu noktada çevresel endeksler, sürdürülebilirliği olumsuz etkileyen nedenleri ortadan kaldırmak ve toplumu bilinçlendirmeyi artırmak suretiyle üniversiteler arasında rekabet yarışını sağlaması açısından önem arz etmektedir (Özdoğan ve Civelekoğlu, [2019](#): 1).

3.2. Sürdürülebilirlik Muhasebesi Standartları Kurulu-SASB (Sustainability Accounting Standards Board)

2011 yılında kurulmuş olan SASB (Sustainability Accounting Standards Board), kâr amacı gütmeyen, bağımsız bir standart belirleme kuruluşudur. SASB, finansal olarak önemli, karar verme açısından da faydalı olan sürdürülebilirlik bilgilerini yatırımcılara aktarma konusunda işletmelere yardımcı olmak üzere sektöre özel standartlar oluşturmayı ve sürdürmeyi amaçlamaktadır (SASB, [2018](#)). Tablo 2’de SASB’nin Üniversitelerle ilgili belirlemiş olduğu standartlar gösterilmektedir.

Tablo 2*SASB eğitim endüstrisi ile ilgili ölçütleri*

Başlık	Ölçüt Türü	Ölçütler
Bilgi Güvenliği	Muhasebe Ölçütü	Veri güvenliği risklerini belirleme ve ele alma yaklaşımının açıklaması
		Öğrenci bilgilerinin toplanması, kullanılması ve saklanmasıyla ilgili politika ve uygulamaların açıklaması
		(1) Veri güvenliği ihlallerinin sayısı, (2) kişisel olarak tanımlanabilir bilgileri içeren yüzde (PII), (3) etkilenen öğrenci sayısı
Eğitim Kalitesi ve Kazançlı İstihdam	Muhasebe Ölçütü	Mezuniyet Oranı
		Zamanında Tamamlama Oranı
		İşe Yerleştirme Oranı
		(1) Yıllık Kazanç/Borç (2) İsteğe Bağlı Kazanç/Borç Oranı
Pazarlama ve İşe Alım Uygulamaları	Muhasebe Ölçütü	Program Grubu Varsayılan Oranı
		Aday öğrencilere temel performans istatistiklerinin açıklanmasını sağlayacak politikaların tanımı
		Reklam, pazarlama ve zorunlu açıklamalarla ilgili yasal işlemler sonucu oluşan toplam maliyet
		(1) Öğretim ve öğrenci hizmetleri giderleri ve (2) pazarlama ve işe alım giderleri
Eğitim Faaliyetleri	Aktivite Ölçütü	Gelir: (1) Başlık IV fonu, (2) GI Bill fonu ve (3) özel öğrenci kredileri
		Kayıtlı Öğrenci Sayısı
		Kayıt İçin Alınan Başvuru Sayısı
		Öğrenci Başına Ortalama Kayıtlı Krediler, Çevrimiçi Yüzde
		Sayı Olarak: (1) Öğretim Elemanı ve (2) Diğer Personel

Not. Tablodaki bilgiler Sustainability Accounting Standards Board 2018 kaynağından alınmıştır (SASB, [2018](#)).

3.3. Green Metric Dünya Üniversiteler Sıralaması

2010 yılında Endonezya Üniversitesi tarafından dünya genelinde üniversitelerin yükseköğretim kurumlarında sürdürülebilirliği teşvik etmek ve aralarında karşılaştırma yapabilmeyi sağlamak için bir sıralama oluşturulmuştur. Üniversite kampüslerindeki sürdürülebilirlik çalışmalarını değerlendiren uygulama, daha sonra UI Green Metric Dünya Üniversiteler Sıralaması ismini almıştır. Green Metric, dünyadaki üniversitelerin sürdürülebilirlik faaliyetlerinin bir profilini çıkarabilmek için bir anket yöntemi benimsemektedir. Çevre, Ekonomi ve Eşitlik ilkeleri üzerine oturtulmuş olan sıralama ölçütleri, her üniversiteyi kapsayacak bir formatta düzenlenmiştir. Söz konusu ölçütler olabildiğince tarafsız olacak şekilde düzenlenmiştir. Bilgi toplama ve aktarma işlemlerinin çok kolay olması nedeniyle, hazırlayan personel ya da ekibin zaman kaybına neden olmamaktadır. Green Metric ile 2010 yılında 35 ülkeden 95 üniversitenin, 2017 yılında ise 76 ülkeden 619 üniversitenin değerlendirmesi yapılmıştır (Green Metric, [2018](#): 3). 2021 yılında ise söz konusu sıralamaya 84 ülkeden 912 üniversite katılım göstermektedir (Green Metric, [2021a](#)). Tablo 3'te Green Metric Sıralamasına göre Türkiye'deki üniversiteleri sıralamaları ve toplam puanları gösterilmektedir.

Tablo 3*Green Metric Türkiye Üniversiteleri Sıralaması Tablosu*

Sıra	Üniversite Adı	Toplam Puan
1	İstanbul Teknik Üniversitesi	7.800
2	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	7.500
3	Erciyes Üniversitesi	7.175
4	Özyeğin Üniversitesi	7.175
5	Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi	7.150
6	Ege Üniversitesi	7.050
7	Aksaray Üniversitesi	6.900
8	Hitit Üniversitesi	6.700
9	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	6.675
10	Yıldız Teknik Üniversitesi	6.425
11	Bartın Üniversitesi	6.275
12	Yeditepe Üniversitesi	6.250
13	Afyon Kocatepe Üniversitesi	6.150
14	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	6.125
15	Sakarya Üniversitesi	6.100
16	Kapadokya Üniversitesi	6.050
17	Çukurova Üniversitesi	5.950
18	İnönü Üniversitesi	5.925
19	Dokuz Eylül Üniversitesi	5.650
20	Başkent Üniversitesi	5.575
21	Mersin Üniversitesi	5.575
22	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	5.550
23	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	5.550
24	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	5.500
25	Sabancı Üniversitesi	5.375
26	Süleyman Demirel Üniversitesi	5.325
27	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	5.325
28	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	5.025
29	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	5.025
30	Akdeniz Üniversitesi	5.025
31	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	4.925
32	Eskişehir Teknik Üniversitesi	4.925
33	Marmara Üniversitesi	4.875
34	Kastamonu Üniversitesi	4.850
35	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	4.825
36	Gaziantep Üniversitesi	4.825
37	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	4.750
38	Iğdır Üniversitesi	4.725
39	Ankara Üniversitesi	4.600
40	Kadir Has Üniversitesi	4.575
41	Çankaya Üniversitesi	4.550
42	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	4.550
43	Karatay Üniversitesi	4.400
44	Anadolu Üniversitesi	4.400
45	Düzce Üniversitesi	4.300
46	Atatürk Üniversitesi	4.025
47	Gebze Teknik Üniversitesi	3.900
48	Adıyaman Üniversitesi	3.825
49	Bilkent Üniversitesi	3.800
50	Manisa Celal Bayar Üniversitesi	3.750
51	Galatasaray Üniversitesi	3.750
52	Uşak Üniversitesi	3.550
53	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	3.325
54	Gazi Üniversitesi	3.125
55	Bingöl Üniversitesi	3.025
56	Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi	2.925

Not. Tablodaki bilgiler Green Metric Türkiye Sıralaması (Green Metric, [2021b](#)) kaynağından alınmıştır.

4. TÜRKİYEDEKİ ÜNİVERSİTELERİN YAYINLADIĞI SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLARI VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇIKLAMALARINA İLİŞKİN ÖRNEKLER

2020 yılı Green Metric Dünya Üniversiteler Sıralaması listesinde Türkiye’de ilk 20’ye giren üniversitelerin sürdürülebilirlikle ilgili faaliyetleri ve yayınlamış oldukları sürdürülebilirlik raporları incelenmiştir. Green Metric’te ilk 20’ye giren üniversitelerden Erciyes Üniversitesi, Özyeğin Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Bartın Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi ve Kapadokya Üniversitesi’nin sürdürülebilirlik raporu yayınladıkları tespit edilmiş ve söz konusu raporlar incelenmiştir. İstanbul Teknik Üniversitesi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi olmak üzere beş üniversitenin sürdürülebilirlik raporu yayınlamadığı ancak sürdürülebilirlikle ilgili faaliyetlerinin yayınladıkları internet sitesinde açıklamalara yer verdikleri tespit edilmiştir. Aksaray Üniversitesi, Hitit Üniversitesi, İnönü Üniversitesi ve Başkent Üniversitesi olmak üzere dört üniversitenin sürdürülebilirlik faaliyetleriyle ilgili bir internet sitesinin olmadığı ve rapor yayınlamadığı gözlenmiştir. Bunların dışında Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi’nin kendi internet sitelerinde sürdürülebilirlik konusunda kısmi açıklamalara yer verdikleri ve bazı faaliyetlerin açıklandığı görülmüştür. Son olarak da Ege Üniversitesi’nin sürdürülebilir kalkınma hedefleri bağlamında bir rapor hazırlayıp yayınladığı tespit edilmiştir.

4.1. Araştırma Dizaynı

4.1.1. Amaç

Dünya kaynaklarının çevreye duyarsız şekilde üretimi ve tüketimi sonucunda küresel ısınma, iklim değişikliği gibi önemli çevresel sorunlarla karşı karşıya kalınmaktadır. Bu nedenle yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, atıklarla mücadele, su kaynaklarının korunması gibi çevresel konuların yanısıra sosyal ve yönetim konuları da bütüncül olarak ele alan sürdürülebilirlik faaliyetleri hayati bir önem arz etmeye başlamıştır. Sürdürülebilirlikle ilgili yapılan çalışmalar kadar bunların raporlanması ve sunulması da bir gereklilik halini almaktadır.

Bu çalışmanın amacı eğitim ve araştırma faaliyetlerinin yanı sıra bulundukları bölgeye ve topluma rehberlik etmeleriyle öne çıkan üniversitelerin sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma konularında faaliyetleri ve raporlamaları ile mevcut durumlarını incelemektir. Sürdürülebilirlik raporu yayınlamanın üniversitelerin eğitim öğretim faaliyetlerine ve gelecek dönem finansal sonuçlarına, yaşanması muhtemel politika değişiklikleri neticesinde sağlayacakları bütçe veya proje desteklerine, akademisyen ve öğrenciler tarafından tercih edilme durumlarına ciddi ölçüde katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda Dünyada ve Türkiye’de üniversitelerin sürdürülebilirlikle ilgili faaliyetleri ve bunların raporlamasıyla ilgili çalışmalar araştırılmasının ardından Türkiye’deki üniversitelerin sürdürülebilirlik faaliyetleri ile raporları hakkında 2020 Green Metric Dünya Üniversiteler Sıralaması’nda Türkiye’de ilk 20’ye giren üniversiteler üzerinden genel bir değerlendirme çalışması yapılmıştır.

4.1.2. Kapsam ve yöntem

Çalışmada Türkiye’deki üniversitelerin sürdürülebilirlik konusundaki çalışmaları ve bunların raporlanması konusu araştırılmaktadır. Bu bağlamda 2020 yılında Green Metric sıralamasında Türkiye’de ilk 20’ye girmiş üniversitelerin sürdürülebilirlik faaliyetleri ve raporları incelenmiştir. Ek olarak dünya geneli sıralamasında dünyada birinci sırada yer alan Wageningen Üniversitesi’nin sürdürülebilirlik raporu da incelenmiştir.

Çalışma kapsamında raporların periyodik olarak düzenli bir şekilde yayınlanmamış olmasına bağlı olarak ilgili üniversitelerin kendi internet sitelerinde yayınlamış oldukları son sürdürülebilirlik raporları değerlendirilmiştir. Sürdürülebilirlik raporlarına ve internet sitelerinde bu konudaki açıklamalara odaklanılan çalışmada, üniversitelerin hâlihazırdaki diğer uygulamalarında, stratejik

planlarında ve yayınladıkları diğer raporlarda sürdürülebilirlikle ilgili paylaşımlar değerlendirmeye alınmamıştır. Doğrudan internet sitelerinde yayınlanan sürdürülebilirlik raporlarına odaklanılması ve sürdürülebilirlik raporu yayınlayan sekiz üniversitenin raporları incelenmesi çalışmanın kısıtlarını oluşturmaktadır.

Tüm kurumların olduğu gibi üniversitelerin de sürdürülebilirlik konusunda üzerlerine görevler düşmektedir. Özellikle birçok alan ve sektörde insan yetiştirmesi ve yetiştirdiği insanların ülkenin hatta dünyanın birçok yerine etkisi olacağı bilindiğinden, üniversitelerin sürdürülebilirlik konusundaki faaliyetleri çok önemli bir yer edinmektedir. Toplum için değer üreten üniversitelerin sürdürülebilirlik konusunda öncülük etmeleri, sürdürülebilirlik eğitimini toplumun her kesimine ulaştırmaları son derece önemlidir. Bu bağlamda Türkiye’deki üniversitelerin sürdürülebilirlik konusunda yaptıkları faaliyetler, yayınladıkları sürdürülebilirlik raporlarıyla incelenmiş, sürdürülebilirlik ve bunun raporlanması konusunda üniversitemizin gelişimi incelenmiştir. Araştırma sonucu, değerlendirme kısmında tablolastırılarak aktarılmıştır. Söz konusu tablo Türkiye’deki üniversitelerin 2020 Green Metric sıralamasına göre, rapor veya faaliyet durumları, web sitesi adresleri, raporların sayfa sayısı, raporların yayın dili, rapor yılı ve Times Higher Education (THE) sıralaması bilgilerini içerecek şekilde tasarlanmıştır.

Times Higher Education Dünya Üniversiteler Sıralaması 93 ülke ve bölge arasında 1500’den fazla üniversitenin, öğretim, araştırma, bilgi transferi ve uluslararası görünüm konularına göre performansını ölçmektedir (THE, [2021](#)).

4.2. Değerlendirme

Green Metric Dünya Üniversiteler Sıralaması 2020 yılında birinci sırada yer alan Wageningen Üniversitesi (WUR) 2019 sürdürülebilirlik raporunun altı ana başlık altında hazırlandığı tespit edilmiştir. Strateji ve politika ana başlığı altında entegre yaklaşım, Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) ajandası, sürdürülebilir kalkınma hedefleri alt başlıklarına yer verildiği gözlenmiştir. Sürdürülebilirlik gelişmeleri ana başlığı altında paydaşlar, kurumsal sosyal sorumluluk grubu, kalite, sağlık-güvenlik ve çevre sütunu, Wageningen Yeşil Ofis ve Yeşil Etki alt başlıkları irdelenmiştir. 2019 faaliyetleri ve sonuçlar ana başlığı altında KSS ajandası konularındaki ilerleme, üniversitenin sürdürülebilirlik ve çevresel çıktıları, sürdürülebilirlik ve çevresel temalar alt başlıkları altında konu ile ilgili bilgiler sunulmuştur. Uyum ana başlığı altında çevresel izinler, kalite sistemi, iç ve dış raporlama ve şikâyetler-olaylar alt başlıkları ile çeşitli göstergeler sunulmuştur. Organizasyonel bileşenlerin sonuçları ana başlığı altında ise agroteknoloji ve gıda bilimleri grubu, hayvan bilimleri grubu, çevresel bilimler grubu, bitki bilimi grubu, sosyal bilimler grubu, Wageningen gıda ve güvenlik araştırmaları ve tesisler ve hizmetler alt başlıklarıyla 6. Bölüm tamamlanmıştır. Son olarak da ek bölüm başlığıyla rapor sonlandırılmıştır. Raporda GRI ve BM sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle ilgili bilgilere yer verildiği gözlenmiştir. Görsel verilerle sunulan içeriklerin zenginleştirildiği dikkat çekmektedir. Birçok tablo kullanılarak konuların ayrıntılı şekilde açıklanmasını sağlama amacı taşındığı anlaşılmaktadır. Raporda GRI’ye atıfta bulunulduğu ve GRI içerik endeksinin ayrı bir doküman olarak yayınlandığı tespit edilmiştir. Bunun dışında ayrıntılı, açıklayıcı, çok yönlü ve zengin içerikli olması bakımından örnek bir rapor olabileceği düşünülmektedir (Wageningen University, [2019](#)).

Green Metric’te ilk 20’ye giren üniversitelerimizden Erciyes, Özyeğin, Yıldız Teknik, Bartın, Yeditepe, Zonguldak Bülent Ecevit, Sakarya ve Kapadokya Üniversitesi’nin sürdürülebilirlik raporu yayınladıkları tespit edilmiş ve söz konusu raporlar incelenmiştir. İstanbul Teknik Üniversitesi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Afyon Kocatepe, Çukurova ve Dokuz Eylül Üniversitesi olmak üzere beş üniversitenin sürdürülebilirlik raporu yayınlamadığı ancak sürdürülebilirlikle ilgili faaliyetlerinin yayınladıkları bir internet sitesi kurdukları tespit edilmiştir. Aksaray, Hitit, İnönü ve Başkent Üniversitesi olmak üzere dört üniversitenin sürdürülebilirlik faaliyetleriyle ilgili bir sitesi olmadığı ve rapor yayınlamadığı gözlenmiştir. Bunların dışında Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi’nin kendi internet sitelerinde sürdürülebilirlik konusunda birkaç faaliyet yayınladıkları görülmüştür. Son olarak da Ege Üniversitesi’nin sürdürülebilir kalkınma hedefleri bağlamında bir rapor yayınladığı ve sürdürülebilirlikle ilgili bir web sitesi kurduğu tespit edilmiştir.

Erciyes Üniversitesi'nin 2019 sürdürülebilirlik raporunda ekip mesajı ve özet kısımlarının ardından atıklar, iklim ve enerji, yapı ve altyapı, su ve atıksu, eğitim ve ulaşım ana başlıklarına yer verilmiştir. Atıklar ana başlığı altında sıfır atık konusunda atık yönergesi ve atık yönetimi, geri dönüştürülebilir atık yönetimi, tehlikeli atıkların yönetimi ve organik atıkların yönetimi başlıkları değerlendirilmiştir. İklim ve enerji ana başlığı altında kampüste enerji tüketimi ve verimli uygulamalar, yenilenebilir kaynaklar, akıllı bina uygulamaları, karbon ayak izi konuları açıklanmıştır. Yapı ve altyapı ana başlığı altında kampüs ve sosyal alanlar, orman alanları ve yeni dikilen fidanlar, kampüs yaşam alanları alt başlıklarıyla ilgili bilgiler aktarılmıştır. Su – atıksu, eğitim ve ulaşım ana başlıkları altında konuyla ilgili çalışmalar sunulmuştur (Erciyes Üniversitesi, [2019](#)).

Özyeğin Üniversitesi'nin 2019 sürdürülebilirlik raporunda genel bilgilerin ardından çevresel ve sosyal yönetim ana başlığı altında rapor düzenleyicisi ve operasyon özetleri gibi bilgilere yer verilmiştir. İş sağlığı ve güvenliği ana başlığı altında Türkiye uyumu, istatistiki bilgiler, can ve yangın güvenliği ve önemli iş sağlığı ve güvenliği etkinlikleri alt başlıklarında bilgiler verilmiştir. Bunlara ek olarak önemli çevresel ve sosyal etkinlikler, genel bilgiler ve dönütler, sürdürülebilirlik ve fayda yönetimi ana başlıkları altında konu ile ilgili faaliyetler sunularak çevresel ve sosyal eylem planının ilerlemesi hakkında bilgi verilerek söz konusu rapor sonlandırılmıştır (Özyeğin Üniversitesi, [2019](#)).

Yıldız Teknik Üniversitesi 2020 yılı sürdürülebilirlik kampüs raporuna sunum ve giriş bölümleriyle süreç, ekip, rakamlar ve tarihçe konuları hakkında bilgiler vererek başlamıştır. Raporda yönetim, yer seçimi ve arazi kullanımı, kaynak yönetimi, atık yönetimi, bina yönetimi, ekosistem, sağlık ve yaşam ve eğitim ve araştırma ana başlıklarına yer verilmiştir. Raporun görsel ve grafiklerle desteklendiği tespit edilmiştir. Yer seçimi ve arazi kullanımı ana başlığı altında kampüs yer seçimi ve arazi kullanımı ve kampüs alanı arazi kullanım özellikleri alt başlıkları altında ilgili bilgiler verilmiştir. Ulaşım ana başlığı altında kampüsün kentsel ulaşım ağındaki yeri, kampüse erişim, kampüste sürdürülebilir ulaşımın kavramsal arka planı ve Davutpaşa kampüsü ulaşım altyapısı ve Davut Paşa Kampüsü ulaşım talebi alt başlıklarına yer verilmiştir. Kaynak yönetimi ana başlığı altında su yönetimi ve stratejileri ile enerji stratejileri ve altyapı alt başlıkları içerisinde faaliyetleriyle ilgili çalışmalar sunulmuştur. Atık yönetimi ana başlığı kendi içinde katı atıkların yönetimi, tehlikeli ve tıbbi atıkların yönetimi ve organik atıkların kompostlaştırılması alt başlıklarıyla irdelenmiştir. Bina yönetimi ana başlığı altında 2021 yılı için Green Metric başvurusuyla ilgili bilgiler verilmiştir. Ekosistem ana başlığı altında kampüs doğal alanları ve peyzaj ve 2021-2022 hedeflerinden bahsedilmiştir. Sağlık ve yaşam ana başlığı altında ilgili programlar, kulüpler hakkında bilgiler ve görsellerle düzenlenen etkinliklere ait bilgilere yer verilmiştir. Eğitim ve araştırma ana başlığı altında grafiklerle eğitim ve araştırma ile ilgili bilgiler sunulmuş, görsellerle etkinlikler aktarılmış ve yıllık gelişim bölümünde Green Metric'le ilgili bilgi vererek sonlandırılmıştır (Yıldız Teknik Üniversitesi, [2020a](#)).

Yıldız Teknik Üniversitesinin sürdürülebilir kampüs raporuna ek olarak 2017 ve 2020 yıllarında entegre rapor yayınladığı bilinmektedir. 2020 yılına ait entegre raporda GRI içerik endeksi ile birlikte sürdürülebilir kalkınma hedefleri endeksine yer verilmiştir. Bunun yanı sıra görsel olarak zengin içeriğe sahip, kapsayıcı ve ayrıntılı olduğu gözlenen raporun diğer üniversiteler için örnek olabilecek bir rapor olduğu düşünülmüştür (Yıldız Teknik Üniversitesi, [2020b](#)).

Bartın Üniversitesinin 2018-2019 dönemi için yayınlamış olduğu sürdürülebilirlik raporu incelenmiştir. Raporda kampüs yerleşimi, enerji ve iklim değişikliği, atık yönetimi, su kaynakları, ulaşım ve eğitim ana başlıkları altında değerlendirmeler yapıldığı görülmüştür. Raporun görsel ağırlıklı sunum şeklinde hazırlandığı tespit edilmiştir. Sözel anlatımların daha az, fotoğrafla anlatımların daha çok kullanıldığı gözlenmiştir (Bartın Üniversitesi, [2019](#)).

Yeditepe Üniversitesi İngilizce olarak yayınladığı sürdürülebilirlik raporunda Green Metric ile ilgili bilgiler vererek 2018 yılı Green Metric sıralamasında 719 üniversite arasında 81. sırada, Türkiye'de ise 4. sırada olduğu bilgisine yer vermiştir. Raporda temel bilgilerin ardından enerji ve iklim değişikliği, atık yönetimi, su kaynakları, ulaşım ve eğitim başlıkları altında sürdürülebilirlikle ilgili faaliyetlerini aktarmıştır (Yeditepe Üniversitesi, [t.y.](#)).

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi'nin 2019 yılına ait sürdürülebilirlik raporunu üç bölüme ayırdığı görülmektedir. Birinci bölümde teşekkür ve giriş başlıklarına yer verilmiştir. İkinci bölümde, kampüs alanları, yapı ve altyapı, enerji ve iklim değişikliği, atık, su, ulaşım, eğitim ve araştırma ana

başlıkları altında konuyla bilgilere yer verildiği gözlenmektedir. Yapı ve altyapı ana başlığı altında açık alanların toplam alana oranı, ormanla kaplı kampüs alanı, yeşillendirilmiş kampüs alanı, su absorbe eden kampüs alanı, açık alanın kampüs nüfusuna oranı ve sürdürülebilirlik çalışmalarına ayrılan üniversite bütçesi başlıkları altında açıklayıcı bilgiler sunulmuştur. Enerji ve iklim değişikliği ana başlığı altında enerji verimliliğine sahip cihazların kullanımı, akıllı bina uygulamaları, yenilenebilir enerji kaynaklarının sayısı, toplam elektrik tüketiminin kampüs nüfusuna bölümü, yenilenebilir enerji üretiminin yıllık toplam enerji tüketimine oranı, yeşil bina uygulamaları, sera gazı emisyonu azaltma programı ve toplam karbon ayak izinin kampüs nüfusuna oranı başlıkları irdelenmiştir. Atık ana başlığı altında üniversite atıkları için geri dönüşüm programı, kampüste kâğıt ve plastik kullanımını azaltma, organik atıkların işlenmesi, inorganik atıkların işlenmesi, toksik atıkların işlenmesi ve kanalizasyon atıklarının bertarafı başlıkları ile konu ile ilgili faaliyetlere yer verilmiştir. Su ana başlığı altında, su tasarrufu programı uygulaması, su geri dönüşüm programı uygulaması, su verimliliğine sahip cihazların kullanımı ve kullanılan şebeke suyu alt başlıklarında çalışmalar aktarılmıştır. Ulaşım ana başlığı altında araçların kampüs nüfusuna oranı, ring servisleri, kampüsteki sıfır emisyonlu araç politikası, sıfır emisyonlu araçların toplam kampüs nüfusuna oranı, kampüsteki park alanlarının toplam kampüs alanına oranı, son üç yıldaki özel araçlar için park alanını azaltma çalışmaları, kampüsteki özel araçları azaltmayı amaçlayan taşımacılık uygulamaları ve kampüsteki yaya politikası alt başlıklarıyla konu çeşitlendirilmiştir. Eğitim ve araştırma ana başlığı altında sürdürülebilirlikle ilgili derslerin toplam derslere/modüllere oranı, sürdürülebilirlik araştırma bütçesinin toplam araştırma bütçesine oranı, sürdürülebilirlikle ilgili yayınlar, sürdürülebilirlikle ilgili etkinlikler, sürdürülebilirlikle ilgili öğrenci organizasyonları, sürdürülebilirlikle ilgili internet sitesi, sürdürülebilirlik raporu ve sürdürülebilirlik konusunda yapılan etkinlikler şeklinde birçok alt başlıkla ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Son olarak üçüncü bölümde de sonuç ve öneriler kısmı sunulularak rapor sonlandırılmıştır. Raporun birçok açıklayıcı bilgiye yer verdiği, grafik, görsel ve tablolarla zenginleştirilmiş olduğu dikkat çekmektedir (Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, [2019](#)).

Sakarya Üniversitesinin 2020 yılı sürdürülebilirlik raporunun Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri çerçevesinde hazırlandığı gözlenmektedir. 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi ana başlıklar olarak ayrılarak her hedefle ilgili üniversite faaliyetleriyle ilgili bilgiler sunulmuştur (Sakarya Üniversitesi, [2020](#)).

Kapadokya Üniversitesi çevresel sürdürülebilirlik faaliyetleri 2019-2020 yıllık raporunda 19 ana başlık altında sunulmuştur. Çevresel sürdürülebilirlik yönetim belgeleri ana başlığı altında, Yeşil Kapadokya Politikası belgesi, sürdürülebilirlik ekibi, araştırma hedefleri ve prensipleri ve 2018-2023 stratejik plana yer verilmiştir. Diğer ana başlıkları da sürdürülebilir kapadokya internet sitesi, sürdürülebilirlik komisyonu, sürdürülebilirlik programı, eko-müfredat, çevresel sürdürülebilirlik liderlik ödülleri, çevresel beşeri bilimler kütüphanesi, çevresel sosyal medya kampanyaları, çevresel beşeri bilimler merkezi, ecocene: kapadokya çevresel beşeri bilimler dergisi, Unesco-uluslararası sürdürülebilir bilimler koalisyon üyeliği, uluslararası bağlantılar üyeliği, Green Metric Dünya Üniversiteler Sıralaması, araştırma ve gelişimde çevresel sürdürülebilirlik, Kapadokya Üniversitesi Basını Çevresel Beşeri Bilimler Dizisi, müfredat dışı sürdürülebilirlik faaliyetleri, 2019 lise öğrencileri kısa film yarışması, Kapadokya bitki içeriği, 2020-2021 akademik yılı için planlar şeklinde sıralanmıştır. Son olarak da sonuç bölümüyle söz konusu rapor sonlandırılmıştır (Kapadokya Üniversitesi, [2021](#)).

Green Metric Türkiye sıralamasına göre hazırlanan Tablo 4'te araştırma kapsamındaki üniversitelerin sürdürülebilirlik faaliyetleri ve raporları hakkındaki bilgiler özetlenmiştir. Tablodan da görüleceği üzere raporlama sonuçlarında önemli ölçüde farklılıklar dikkat çekmektedir. Sürdürülebilirlik raporu yayınlayan üniversiteler içerisinde Özyeğin Üniversitesi THE sıralamasında dünyada 601-800 aralığında Türkiye'de yedinci üniversite olmuştur. Sayfa sayısı açısından en çok sayfa ile raporlama yapan üniversite Yıldız Teknik Üniversitesi'dir. Akademik başarı sıralaması açısından dünya geneli sıralamalarda sürdürülebilirlik performansları ve raporlamasının doğrudan bir ilişkisi kurulamamasına rağmen gelecek dönemlerde artan sürdürülebilirlik farkındalığı ve raporlara verilen önem ile bu konuda üniversitelere önemli görevler düşmektedir.

Tablo 4*Üniversitelerin sürdürülebilirlik faaliyetleri ve raporları içerik tablosu*

S. No	Üniversite Adı	Rapor ve Faaliyet Durumu	Sayfa Sayısı	Yayınlandığı Dil	Rapor Yılı	THE Sıralaması (Dünya-Türkiye)	Web Sitesi Adresi (Kaynak)
1	İstanbul Teknik Üniversitesi	Web Sitesi	-	-	-	801-1000 (9)	İstanbul Teknik Üniversitesi (t.y.)
2	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Bazı Faaliyetler Yayınlanmış	-	-	-	801-1000 (11)	Ortadoğu Teknik Üniversitesi (2018)
3	Erciyes Üniversitesi	Sürdürülebilirlik Raporu	27	Türkçe İngilizce	2019	1001+ (27)	Erciyes Üniversitesi (2019)
4	Özyeğin Üniversitesi	Sürdürülebilirlik Raporu	15	İngilizce	2019	601-800 (7)	Özyeğin Üniversitesi (2019)
5	Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi	Bazı Faaliyetler Yayınlanmış	-	-	-	-	Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi (2019)
6	Ege Üniversitesi	SKD Raporu ve Web Sitesi var	-	-	-	1001+ (26)	Ege Üniversitesi (2020)
7	Aksaray Üniversitesi	-	-	-	-	1001+ (14)	-
8	Hitit Üniversitesi	-	-	-	-	-	-
9	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	Web Sitesi	-	-	-	1001+ (33)	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü (t.y.)
10	Yıldız Teknik Üniversitesi	Sürdürülebilirlik Raporu	122	Türkçe İngilizce	2020	1001+ (43)	Yıldız Teknik Üniversitesi (2020a)
11	Bartın Üniversitesi	Sürdürülebilirlik Raporu	88	Türkçe İngilizce	2018-2019	-	Bartın Üniversitesi (2019)
12	Yeditepe Üniversitesi	Sürdürülebilirlik Raporu	26	Türkçe İngilizce	Rapor Yılı Belirtilmemiş	1001+ (42)	Yeditepe Üniversitesi (t.y.)
13	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Web Sitesi	-	-	-	-	Afyon Kocatepe Üniversitesi (t.y.)
14	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	Sürdürülebilirlik Raporu	67	Türkçe	2019	-	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi (2019)
15	Sakarya Üniversitesi	Sürdürülebilirlik Raporu	48	İngilizce	2020	1001+ (37)	Sakarya Üniversitesi (2020)
16	Kapadokya Üniversitesi	Sürdürülebilirlik Raporu	27	İngilizce	2019-2020	-	Kapadokya Üniversitesi (2021)
17	Çukurova Üniversitesi	Web Sitesi	-	-	-	1001+ (23)	Çukurova Üniversitesi (t.y.)
18	İnönü Üniversitesi	-	-	-	-	-	-
19	Dokuz Eylül Üniversitesi	Web Sitesi	-	-	-	1001+ (24)	Dokuz Eylül Üniversitesi (t.y.)
20	Başkent Üniversitesi	-	-	-	-	1001+ (20)	-

Not. Tablo yazarlar tarafından, tabloda da yer alan internet sitesi kaynaklarından yararlanılarak oluşturulmuştur.

5. SONUÇ

Çevre, iklim değişiklikleri, su kaynakları ve sürdürülebilirlik ile ilgili konulara duyarlılığın her geçen gün daha da arttığı, kaynakların hızla tükendiği günümüzde sürdürülebilirlikle ilgili faaliyetler bir zorunluluk haline gelmiştir. Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, su ve atıksu çalışmaları, iklim değişikliği ile mücadele, çevrenin her anlamda korunması ve atıkların kontrolü gibi çalışmalar kurum ve kuruluşların önceliği haline gelmektedir. Paydaşların da kurumların sürdürülebilirlikle ilgili faaliyetlerini incelemesi ve bu doğrultuda karar vermesi, özellikle halka açık işletmeler için bu faaliyetleri oldukça önemli bir konuma getirmiştir.

Eğitim ve araştırma faaliyetleri dışında bulundukları bölgeye ve topluma öncülük eden üniversitelerin sürdürülebilirlikle ilgili çalışmaları son derece önem arz etmektedir. Yetiştirdikleri insanları toplumun her kademesinde yer bulan üniversiteler, sürdürülebilirlik eğitimi ve faaliyetleri ile sürdürülebilir kalkınmanın yayılmasında kilit rol oynamaktadırlar. Üniversitelerin sürdürülebilirlik konusunda eğitilmiş insanlar yetiştirmesi ve sürdürülebilirlikle ilgili yol gösterici çalışmaları neticesinde topluma önemli bir katkıda bulunma imkânları bulunmaktadır. Buna bağlı olarak üniversitelerin sürdürülebilirlik faaliyetleri yürütmeleri ve bunları raporlamaları önem kazanmaktadır. Ancak kâr amacı gütmeyen bu kuruluşların sürdürülebilirlik konusunda birçok işletmenin gerisinde kaldığı görülmektedir. Yapılan çalışmalar sonucunda, farklı nedenlere bağlı olarak dünyanın birçok ülkesindeki üniversitelerde sürdürülebilir çalışmalarının yeterli olmadığı gözlenmektedir. Türkiye’de de üniversitelerin bu konuda başlangıç ve gelişme aşamasında olduğu, birçok üniversitenin sürdürülebilirlik raporu yayınlamadığı görülmektedir. 2020 Green Metric Dünya Üniversiteler Sıralamasında Türkiye’deki üniversiteler arasında ilk 20 üniversiteden sadece sekiz tanesinin sürdürülebilirlik raporu yayınladıkları tespit edilmiştir. Beş tanesinin sürdürülebilirlikle ilgili yalnızca bir internet sitesi açmış olduğu, dört üniversitenin ise internet sitesi veya sürdürülebilirlik raporu gibi sistematik bir açıklama kanalının olmadığı gözlenmiştir. Sadece bir üniversitenin entegre raporu hariç olmak üzere hiçbir sürdürülebilirlik raporunda GRI içerik endeksine yer verilmediği ve söz konusu çerçeveden yararlanılmadığı görülmektedir. Yayımlanan sekiz sürdürülebilirlik raporundan bazılarının da içerik ve sunum özellikleri açısından diğer üniversitelerin de gerisinde kaldığı tespit edilmiştir. Üniversitelerin içinde bulunduğumuz çağda işletmelere öncülük etmesi beklenirken, çoğu işletmeden geride kaldıkları ve bulundukları konum fırsatını iyi değerlendiremedikleri sonucuna varılmıştır.

Çalışma sonuçlarının genel değerlendirmesinde öne çıkan sonuçlar arasında;

- akademik ve mali performans göstergelerinin yanısıra sürdürülebilirlik performans göstergelerinin de üniversitelerin için değerlendirme kriterleri içerisinde öneminin arttığı;
- üniversitelerin dünyadaki ve Türkiye’deki güncel gelişmeleri takip ederek sürdürülebilirlik faaliyetlerine ve raporlamasına daha fazla önem vermesi gerektiği,
- üniversitelerin akademik ve mali performans göstergeleri ile birlikte sürdürülebilirlik raporlamasında da tekdüze bir raporlama sunum esasını benimsemelerinin gerektiği ve
- uluslararası sürdürülebilirlik raporlama standartları ve çerçevelerinin bu alanda kullanılmasının uygulamada yeknesaklık sağlayacağı yer almaktadır.

Sürdürülebilirlik alanında önde gelen üniversitelerin topluma ve çevreye sağlayacağı katkının yanısıra dolaylı akademik ve finansal kazanımların da olabileceği gözardı edilmemelidir. Yükseköğretim kurumları ile ilgili politika düzenleyici kurum ve kuruluşların ihtiyari bir raporlama olan sürdürülebilirlik raporlarını teşvik etmesi ve bu konuda öncü adımlar atılması gelecek dönemler açısından beklenen faydalı adımlar arasındadır.

Beyan ve Açıklama / Disclosure Statement

Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

The author has no conflict of interest to declare.

Finansal Destek / Funding

Bu çalışmada herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

No funding to declare for this study.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı / Author Contribution Statement

Bütün yazarlar eşit düzeyde katkı vermiştir.

All authors have contributed equally.

Etik Kurul İzni / Ethics Board Approval

Bu çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.

This study does not require ethics board approval.

Bu Makaleye Atıf Vermek İçin / To Cite This Article: Uçar, O. K. ve Özdemir, O. (2022). Üniversitelerde sürdürülebilirlik faaliyetleri ve raporlama örnekleri. *İda Academia Muhasebe ve Maliye Dergisi*, 5(1), 13-30. <https://doi.org/10.52059/idaacmmd.1029118>

KAYNAKÇA

- AASHE. (2021). *The association for the advancement of sustainability in higher education*. 01.06.2021 tarihinde <https://www.aashe.org/about-us/who-we-are/> adresinden erişilmiştir.
- Adams, C. A. (2013). Sustainability reporting and performance management in universities, challenges and benefits. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 3(4), 384-392.
- Afyon Kocatepe Üniversitesi. (t.y.). *Afyon Kocatepe Üniversitesi GreenMetric*. 20.05.2021 tarihinde <https://greenmetric.aku.edu.tr/egitim/cevre-ve-surdurulebilirlik/> adresinden erişilmiştir.
- Aksu, C. K. ve Gelibolu, L. (2015). Üniversite çalışanlarının sürdürülebilir tüketim açısından tutumlarının belirlenmesine yönelik bir araştırma. *KAÜ İİBF Dergisi*, 6(9), 235-248.
- Amaral, L. P., Martins, N., & Gouveia, J. B. (2015). Quest for a sustainable university: A review. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 16(2), 155-172.
- Amey, L., Plummer, R., & Pickering, G. (2020). Website communications for campus sustainability, an analysis of Canadian Universities. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 21(3), 531-556.
- Aras, G. & Crowther, D. (2008). Governance and sustainability: An investigation into the relationship between corporate governance and corporate sustainability. *Management Decision*, 46(3), 433-448. <https://doi.org/10.1108/00251740810863870>
- Aras, G. & Crowther, D. (2009). Corporate sustainability reporting: A study in disingenuity? *Journal of Business Ethics*, 87, 279-288. <https://doi.org/10.107/s10551-008-9806-0>
- Aras, G., Kutlu Furtuna, Ö. ve Hacıoğlu Kazak, E. (2021). Toward an integrated reporting framework in higher education institutions: Evidence from a public university. *International Journal of Sustainability in Higher Education*. Advance online publication. <https://doi.10.1108/IJSHE-12-2020-0504>
- Bartın Üniversitesi. (2019). *Bartın Üniversitesi sürdürülebilirlik raporu*. 20.05.2021 tarihinde <https://cdn.bartın.edu.tr/greenmetrics/41a97ab6f1f3186272752765fdbbba33/bartınuniversitesi-surdurulebilirlikraporu2019.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Bayhantopçu, E. ve Özuyar, P. G. (2021). Sürdürülebilir üniversitelerin yönetim-strateji çalışmaları ve iletişimi için karşılaştırma bazlı bir yaklaşım önerisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 45, 396-412.

- Binboğa, G. ve Ünal, A. (2018). Sürdürülebilirlik ekseninde Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nin karbon ayak izinin hesaplanmasına yönelik bir araştırma. *International Journal of Economic and Administrative Studies*, 21, 187-202.
- Çukurova Üniversitesi. (t.y.) *Çukurova Üniversitesi yeşil kampüs*. 20.05.2021 tarihinde <https://green.cu.edu.tr/cu/organization/greenmetric> adresinden erişilmiştir.
- Diaz, P. M., Polanco, J. A., & Castano, S. M. (2020). Do sustainability practices influence university quality? A Colombian case study. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 21(7), 1525-1543.
- Dokuz Eylül Üniversitesi. (t.y.) *Dokuz Eylül Üniversitesi sürdürülebilir yenilikçi eğitim platformu*. 20.05.2021 tarihinde <http://suyep.deu.edu.tr/> adresinden erişilmiştir.
- Ege Üniversitesi. (2018). *Yeşil sayfa*. 20.05.2021 tarihinde <http://yesilsayfa.ege.edu.tr/> adresinden erişilmiştir.
- Ege Üniversitesi. (2020). *Ege Üniversitesi birinci sürdürülebilir kalkınma raporu*. 20.05.2021 tarihinde https://pik.ege.edu.tr/files/pik/icerik/EGE_SKA_Raporu_1_2020_Kasim.pdf adresinden erişilmiştir.
- Erciyes Üniversitesi. (2019). *Erciyes Üniversitesi sürdürülebilirlik raporu*. 20.05.2021 tarihinde <https://yesilkampus.erciyes.edu.tr/Sayfa/18/1/surdurulebilirlik-raporu.html> adresinden erişilmiştir.
- Green Metric. (2018). *UI GreenMetric guidelines 2018 - Turkish*. 14.05.2021 tarihinde Green Metric: <https://greenmetric.ui.ac.id/publications/guidelines/2018/turkish> adresinden erişilmiştir.
- Green Metric (2021a). *UI Green Metric world university rankings*. 19.05.2021 tarihinde <https://greenmetric.ui.ac.id/about/welcome> adresinden erişilmiştir.
- Green Metric (2021b). *UI Green Metric world university rankings*. 19.05.2021 tarihinde <https://greenmetric.ui.ac.id/rankings/ranking-by-country-2020/Turkey> adresinden erişilmiştir.
- GRI. (2020). *Consolidated set of GRI sustainability reporting standards 2020*. 14.05.2021 tarihinde <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-language/> adresinden erişilmiştir.
- Hopwood, A. G., Unerman, J., & Fries, J. (2010). *Accounting for sustainability: Practical Insights*. A. G. Carrick Limited.
- IFRS. (2021). *IFRS Foundation announces ISSB, consolidation with CDSB and VRF, & prototype publication*. 11.04.2021 tarihinde <https://www.ifrs.org/news-and-events/news/2021/11/ifrs-foundation-announces-issb-consolidation-with-cdsb-vrf-publication-of-prototypes/> adresinden erişilmiştir.
- ISCN. (2021). *International sustainable campus network*. 01.06.2021 tarihinde <https://international-sustainable-campus-network.org/> adresinden erişilmiştir.
- İstanbul Teknik Üniversitesi (t.y.). *İTÜ Ayazağa yerleşkesi dünyanın 71'inci, Avrupa'nın ise 37'nci en yeşil kampüsü*. 20.05.2021 tarihinde <https://yesilkampus.itu.edu.tr/haberler/2020/12/14/i-tu-ayazaga-yerleskesi-dunyanin-71-inci-avrupa-nin-ise-37-nci-en-yesil-kampusu> adresinden erişilmiştir.
- İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği. (2016). *100 maddede sürdürülebilirlik rehberi*. Ekologos Sürdürülebilirlik Hizmetleri.
- İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü. (t.y.). *Sürdürülebilir yeşil kampüs*. 20.05.2021 tarihinde <https://surdurulebilir.iyte.edu.tr/> adresinden erişilmiştir.
- Kapadokya Üniversitesi. (2021). *Cappadocia University environmental sustainability efforts*. 20.05.2021 tarihinde <https://eko.kapadokya.edu.tr/wp-content/uploads/2020/10/Cappadocia-Uni-Turkey-2019-2020-Annual-Sustainability-Report.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Kayapınar Kaya, S., Dal, M. ve Aşkın, A. (2019). Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversite kampüslerinin sürdürülebilir-ekolojik parametreleri açısından karşılaştırılması. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(21), 106-125.
- Larrán Jorge, M., Andrades Peña, F., & Herrera Madueño, J. (2019). An analysis of university sustainability reports from the GRI database: An Examination of Influential Variables. *Journal of Environmental Planning and Management*, 62(6), 1019-1044.
- Levesque, V. R. & Wake, C. P. (2021). Organizational change for sustainability education: A case study of one university's efforts to create and implement institution-wide sustainability competencies. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 22(3), 497-515.

- Liu, L. & Gao, L. (2021). Financing university sustainability initiatives in China: Actors and processes. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 22(1), 44-58.
- Lozano, R. (2011). The state of sustainability reporting in universities. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 12(1), 67-78.
- Lozano, R., Lukman, R., Lozano, F. J., Huisingh, D., & Lambrechts, W. (2013). Declarations for sustainability in higher education: Becoming better leaders, through addressing the university system. *Journal of Cleaner Production*, 48, 10-19.
- Mac-lean, C., Vargas, L. S., Uribe, G., Aldea, C., Lares, L., & Mercado, O. (2021). Sustainability governing entities in higher education throughout Chile. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 22(2), 363-379.
- Orta Doğu Teknik Üniversitesi. (2018). *Sürdürülebilir yeşil kampüs yönetimi: ODTÜ kampüsü uygulaması*. 20.05.2021 tarihinde <https://kampus.metu.edu.tr/bilimsel/surdurulebilir-yesil-kampus-yonetimi-odu-kampusu-uygulamasi> adresinden erişilmiştir.
- Özdoğan, B. ve Civelekoğlu, G. (2019). Üniversite yerleşkeleri için ulusal çevresel sürdürülebilirlik endeksinin geliştirilmesi. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 7(1), 65-89.
- Özyeğin Üniversitesi. (2019). *Environmental and social performance annual monitoring report (Amr)*. 20.05.2021 tarihinde https://surdurulebilirlik.ozyegin.edu.tr/sites/default/files/ozu_amr_2018_2019_0.pdf adresinden erişilmiştir.
- Sakarya Üniversitesi. (2020). *Sakarya University sustainability report*. 20.05.2021 tarihinde https://saudek.sakarya.edu.tr/sites/saudek.sakarya.edu.tr/file/SUSTAINABILITY_REPORT_2020.pdf adresinden erişilmiştir.
- SASB. (2018). *Sustainability Accounting Standards Board*. 08.06.2021 tarihinde <https://www.sasb.org/standards/download/results/?submissionGuid=64115f92-c791-45f6-80de-b81412c13174> adresinden erişilmiştir.
- Sassen, R., & Azizi, L. (2018). Assessing sustainability reports of US Universities. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 1158-1184.
- Shan, Y. G., Zhang, J., Alam, M., & Hancock, P. (2021). Does sustainability reporting promote university ranking? Australian and New Zealand evidence. *Meditari Accountancy Research*, Advance online publication. <https://doi.10.1108/MEDAR-11-2020-1060>
- THE. (2021). *Times Higher Education World University Rankings*. 16.05.2021 tarihinde https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2021/world-ranking#!/page/0/length/-1/locations/TR/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats adresinden erişilmiştir.
- Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi. (2019). *Sürdürülebilir kampüs projesi*. 20.05.2021 tarihinde <https://www.ciu.edu.tr/one-cikanlar/surdurulebilir-kampus-projesi-tr-1> adresinden erişilmiştir.
- UNDP Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları. (2015). *UNDP Türkiye*. 16.05.2021 tarihinde <https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html> adresinden erişilmiştir.
- Wageningen University. (2019). *Wageningen University sustainability report*. 20.05.2021 tarihinde <https://www.wur.nl/en/show/2019-Sustainability-report.htm> adresinden erişilmiştir.
- Yanık, S. ve Türker, İ. (2012). Sürdürülebilirlik ve sosyal sorumluluk raporlamasındaki gelişmeler (tümleşik raporlama). *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 47, 291-308.
- Yeditepe Üniversitesi. (t.y.). *Yeditepe University sustainability report*. 20.05.2021 tarihinde https://yeditepe.edu.tr/sites/default/files/images/yeditepe_university_sustainability_report.pdf adresinden erişilmiştir.
- Yıldız Teknik Üniversitesi. (2020a). *Yıldız Teknik Üniversitesi sürdürülebilir kampüs raporu*. 20.05.2021 tarihinde <https://kampus.yildiz.edu.tr/rapor/> adresinden erişilmiştir.
- Yıldız Teknik Üniversitesi. (2020b). *Yıldız Teknik Üniversitesi entegre raporu*. 01.06.2021 tarihinde https://ungc-production.s3.us-west-2.amazonaws.com/attachments/cop_2021/497289/original/CFGS_Entegre_Rapor_2020.pdf?1620592584 adresinden erişilmiştir.
- Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi. (2019). *Zonguldak Bülent Ecevit University greenmetric sustainability report*. 20.05.2021 tarihinde <https://greenmetrics.beun.edu.tr/surdurulebilirlik-raporu.html> adresinden erişilmiştir.